

opinie & analyse

OORLOG IN SYRIË EN POLITIEK FALEN ZETTEN LIBANON OP SCHERP

Terwijl we in Europa neuzelen over relatief beperkte aantallen vluchtelingen, wordt een klein land als Libanon overspoeld en zelfs uit evenwicht gebracht door de hoge migratie. Maar misschien heeft de regio het ergste nog niet gezien, vreest **DYAB ABOU JAHJAH**. Een escalatie komende winter kan de hele regio nog een paar graden dichterbij het kookpunt brengen.

Al eens een echte vluchtelingenstroom gezien?

DYAB ABOU JAHJAH

Wie? Voorzitter van Movement X, schrijver en columnist van deze krant.

Wat? In Libanon heerst een extreme variant van het Belgische model, waarbij het volk tegen elkaar opgezet wordt langs communautaire breuklijnen.

Terug in Libanon zijn, het zal voor mij nooit echt als vakantie aanvoelen. Natuurlijk heb je de zee, de bergen, de uitstapjes met de kinderen. Je hebt tijd om te lezen in de tuin met zicht op zee, of in ons huis in het dorp in de bergen. Charles Aznavour en Mireille Mathieu speelden hier deze week nog een concert, ook de Britse indie-rockband Alt-J en de legendarische Libanese zanger Marcel Khalifa stonden op de affiche (en geloof me, Marcel Khalifa aan het werk zien op het Beiteddine Festival is iets totaal anders dan hem in de Roma in Borgerhout meemaken). Ondanks alles behoudt Libanon zijn charme.

Maar Libanon is ook een land dat je confronteert met alles wat in de Arabische wereld leeft – en de laatste tijd zijn dat geen fraaie zaken. Het goede en het kwade van deze regio manifesteren zich in deze microkosmos op een manier die je onmogelijk onbewogen laat.

Het is een jaar geleden dat ik hier nog een keer was, en in die tijd is het land voelbaar veranderd. Aan de ene kant heerst het gevoel van een nakende terrorismeplaag niet meer. De laatste aanslag met een autobom dateert van meer dan een jaar geleden, de terroristische cellen in het land schijnen allemaal opgerold en aan de grens met Syrië lijken het Libanese leger en vooral Hezbollah te sterk voor IS, Al-Nusra en consorten.

Twee Libanezen, één vluchteling

Maar alles kan snel omslaan. Het land is klein en overbevolkt. Vier miljoen Libanezen, een half miljoen Palestijnse vluchtelingen en een paar honderdduizend gastarbeiders waren er al voor de Syrische oorlog. Daar zijn nu anderhalf miljoen Syrische vluchtelingen bijgekomen. Geen enkel land in de wereld heeft verhoudingsgewijs zoveel vluchtelingen opgevangen.

Begin deze week heb ik een vluchtelingenkamp in het noordoosten van het land bezocht. De toestand is er schrijnend, er is niet eens een begin van een menswaardig bestaan mogelijk. Voor het eerst sinds lang voelde ik me machteloos. Schuldig ook. Niet als Libanees, maar als Belg en Europeaan. Als er bij ons geen draagvlak is om een wezenlijk aantal vluchtelingen in Europa op te vangen, kunnen we er toch minstens toe bijdragen dat diegenen die opgevangen worden in Libanon en andere landen een waardig leven hebben?

Een vluchtelingenkamp in het Libanese Aarsal. Achter de bergen ligt Syrië. ©Jonathan Fontaine/belga

Het land is overbevolkt. Vier miljoen Libanezen, een half miljoen Palestijnse vluchtelingen en een paar honderdduizend gastarbeiders waren er al voor de oorlog. Daar zijn nu anderhalf miljoen Syrische vluchtelingen bijgekomen

Waar zijn we mee bezig? We verslikken ons als Europese Unie, als beschaving, in die kleine aantallen vluchtelingen die in Calais voor hun leven moeten vechten, terwijl kleine, arme landen miljoenen mensen opvangen. De tafereel die ik zag zullen me lang bijblijven, ook in België. De vluchtelingenkwestie zal de komende jaren uitgroeien tot het belangrijkste vraagstuk in het Middellandse Zeegebied en daarbuiten. Niemand van ons mag aanvaarden dat ze gereduceerd wordt tot een aanleiding voor meer fortificatie in Europa en meer onderdrukking, zoals nu aan het gebeuren is. Iedereen moet zijn verantwoordelijkheid nemen. De burgers, het middenveld en vooral 'de politiek'.

Syrische kinderen, tieners, vaders

In Libanon is de aanwezigheid van Syrische vluchtelingen een *game changer*, op verschillende vlakken. De meeste vluchtelingen zitten verspreid over onze steden en dorpen en zoeken met veel moeite hun weg. Er zijn appartementen waar drie families het met een ruimte van 100 vierkante meter

moeten stellen. Syrische kinderen lopen vanaf hun vijfde alleen rond op straat om te bedelen. Syrische tieners hangen doelloos rond, met alle gevolgen van dien. Syrische vaders werken voor een derde van wat een Libanese werkmans vraagt en de helft van wat een Palestijn vraagt. Gevolg: meer werkloosheid, meer criminaliteit en meer xenofobie. Erger nog, door de goedkope extra werkkrachten gaan de lonen omlaag en door het groeiende aantal consumenten neemt de vraag toe en stijgen de prijzen. Iedereen klaagt en voor het eerst sinds lang willen de Libanezen weg uit Libanon. Een nieuwe Libanese migratiegolf is nakend. Niet alles is te wijten aan de instroom van vluchtelingen. Ook de politieke patstelling speelt mee. Libanon heeft al bijna twee jaar geen president meer. Die wordt hier verkozen door het parlement, maar de oppositie blaast al maanden het quorum op. Een president in Libanon is altijd een zwak figuur, hij is het resultaat van een binnen- en buitenlandse consensus waarin traditioneel de Amerikanen, de Syriërs, de Saudi's en anderen hun zeg hebben. Maar die buitenlandse

partijen vinden geen consensus, en als ze al één zouden vinden, kunnen ze hem niet meer doordrukken in Libanon. Syrië is te zwak om invloed te hebben. Sterker, het regime van Assad is afhankelijk van Libanese strijders van Hezbollah om te overleven, terwijl de oppositie daar voor een deel wordt gefinancierd door Saudi-Arabië, via Libanese proxy's van de Toekomstpartij van ex-premier Saad Hariri. Voor het eerst zijn het de Libanezen die een invloed hebben in Syrië en niet andersom. Saudi-Arabië zelf is niet in staat om meer invloed in Libanon uit te oefenen dan over zijn traditionele lakeien, en hetzelfde geldt voor Iran. En omdat de hele regio in een sfeer van escalatie leeft, zal een compromis in Libanon niet voor morgen zijn.

Erger dan de afwezigheid van een president is natuurlijk het feit dat het parlement ook een controversiële verlenging van zijn termijn heeft goedgekeurd, terwijl het de parlementsverkiezingen heeft uitgesteld om 'veiligheidsredenen'. De regering zelf, een nationale eenheidsregering, opereert als een interim-regering met beperkte bevoegdheden en schommelt van crisis naar crisis.

Communautaire breuklijnen

Dat alles creëert een sfeer van een falende staat in een land waar allang geweten was dat alles wat de overheid doet een flop is. Van infrastructuur tot energiebeleid, van onderwijs tot gezondheidszorg. Als Libanon successen boekt, dan zijn die bereikt door privé- en volksinitiatieven. Zelfs de bevrijding van Libanon van de Israëlische bezetting in 2000 kwam er door een volksverzet. De staat had zich van dag één neergelegd bij de bezetting. Idem voor de bevrijding van de Syrische voogdij in 2005, waar de staat meteen als een slaaf van het Syrische regime handelde.

Hoe komt dat? Omdat het Libanese stelsel een communautaire consensusdemocratie is, waar een aantal oligarchen, aristocraten en gewezen warlords de macht behouden door het volk tegen elkaar op te zetten langs communautaire breuklijnen en zo verkiezingen te winnen.

Ze onderhouden een cliëntelistisch systeem waar corruptie zegeviert. Zo'n systeem kan geen moderne economie of een staat opbouwen. Het is een democratie, maar dan wel een nefaste communautaire democratie die het van gemeenschappen moet hebben en niet van burgers. Een Belgisch model in extremis, zeg maar.

Libanon is een ziek lichaam. Het immunitietssysteem houdt nog even stand, maar een humanitaire crisis de komende winter bij de Syrische vluchtelingen dreigt in combinatie met een mogelijke escalatie in Syrië – die zich via de vluchtelingen ook in Libanon kan verspreiden – het land op te blazen. Libanon is niet alleen een microkosmos, maar ook een barometer voor de hele regio. En momenteel ligt de temperatuur net onder het maximum.